

Konferencia „Múzeá v prírode – koncepcie, realita a vízie“, 15.- 16. mája 2019 vo Vychylovke

Múzeum ako dynamicky sa vyvíjajúca inštitúcia dokumentuje zmeny a vývoj spoločnosti. *Aj výzvy dnešnej doby a požiadavky súčasnej spoločnosti očakávajú od nás postoj k fenoménu múzea ako dynamického, sociálne podmieneného javu v súčasných procesoch globalizácie a environmentálnej krízy, rovnako aj k uchovaniu kultúrneho dedičstva v kontexte národnej a kultúrnej identity*¹

Múzeá v prírode bývali spočiatku často prezentované len ako dokumentácia ľudových stavieb. *Objekty ľudového staviteľstva v múzeu v prírode však dokumentujú nielen stavebnú kultúru a estetické cítenie, ale predovšetkým výrobné a sociálne vzťahy vyjadrené urbanistickým riešením, interiérovou expozíciou inventárov obydlia a pracovného náradia*.² Úplnosť problematiky v tomto type múzeí znásobuje možnosť dokumentovania nielen obytných, ale i hospodárskych, či technických, prípadne sakrálnych objektov, čo sa hľadám najkomplexnejšie približuje k prezentácii kultúry v jej vzájomných väzbách a súvislostiach, teda k pochopeniu a vyjadreniu samotnej identity. Významnú úlohu nielen z hľadiska objektivity sprostredkovanej skutočnosti, ale i osobného zážitku návštevníka zohráva v prípade múzea v prírode aj okolie, ráz prírody a hospodárskeho života oproti tradičným „kamenným múzeám“. Samozrejmom súčasťou komunikácie s návštevníkom je už dnes organizovanie doplnkových aktivít s akcentom na sociokultúrne procesy v spoločenstvách. Ich realizáciu opäť zjednodušuje samotné prírodné prostredie múzea.³

Práve téma múzeí v prírode bola predmetom rokovania konferencie „Múzeá v prírode – koncepcie, realita a vízie“, konanej 15.- 16. mája 2019 vo Vychylovke, skanzene Kysuckého múzea v Čadci. Účastníci, prevažne zástupcovia múzeí v prírode spoločne rokovali o tejto téme, vymenili si informácie i skúsenosti pri riešení problematických otázok, spoločných temer pre všetky múzejné inštitúcie. Prezentované vystúpenia referujúcich boli orientované najmä na charakteristiku a genézu jednotlivých múzeí, či expozícií v prírode s akcentom na nutnosť, spôsoby, ale najmä možnosti uchovania, ochrany a predovšetkým využitia tradičnej ľudovej architektúry ako neodmysliteľnej súčasti nášho kultúrneho dedičstva.

Vzhľadom na prevahu pôsobenia účastníkov v múzejnej praxi sú aj príspevky publikačného výstupu prevažne charakteru faktografických materiálov. Sumárne je ich obsah prevažne monotematický, spočíva v charakteristike jednotlivých múzeí v prírode, ich histórii a súčasných aktivitách smerom k verejnosti. Pozitívom je celkový komplexný pohľad na situáciu v oblasti tejto špecifickej zložky múzejníctva.

Vzhľadom na usporiadateľskú inštitúciu samostatnú skupinu tvorili príspevky zamerané na Múzeum kysuckej dediny vo Vychylovke, ktoré sa v niektorých témach prelínali.

K tejto skupine patrilo príspevok *Alojza Kontrika*, v ktorom vyčerpávajúco predstavil históriu skanzenu, v poslednej časti aj súčasné využívanie objektov i areálu národopisnej expozície na prezentačnú a expozičnú činnosť. Príspevok uvádza legislatívne, ale i technické a odborné

¹MLYNKA, Ladislav. Slovensko a svetové kultúrne dedičstvo. In *Studia Academica Slovaca* 36, Bratislava 2007, s. 379-393.

²DARULOVÁ, Jolana. Múzeá v prírode a múzejno-pamiatková ochrana mestských urbanizmov a stavebných objektov v pôvodnom prostredí (in situ). In: MRUŠKOVIC, Štefan a kol.: *Múzejníctvo, muzeológia a kultúrne dedičstvo*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta humanitných vied. 2005, s. 189-190.

³KRIŠKOVÁ, Z. Potenciál múzeí v prírode v procese vytvárania a uchovávania identity spoločenstiev. In: *Múzeum a identita*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírode, 2016, s. 98-105.

procesy, ktoré predchádzali zriadeniu skanzenu,

Príspevok *Zuzany Markechovej* je orientovaný na počiatočné zámery a kroky pri vzniku národopisnej expozície v prírode, pričom v tomto prípade sa autorka sústredila na podrobný popis jednotlivých usadlostí skanzenu, v závere sa venuje aj aktívnemu využitiu v súčasnom múzejnom sprostredkovaní verejnosti.

Pavol Markech sleduje v MKD vo Vychylovke aj samotnú štruktúru sídelných objektov v rámci regionálnej typológie. Jeho prioritou je koncepcnosť, v ktorej kontexte sa zaoberá konkrétnym sakrálnym objektom. V príspevku by možno bolo vhodné konkretizovať interdisciplinaritu, keďže je aj súčasťou názvu.

Helena Kotvasová sa zas sústreďuje na obdobie MKD relatívne od prelomu 20. – 21. storočia, popisuje zásahy v oblasti ochrany objektov, i skvalitnenia služieb a aktivít múzea voči návštevníkom.

Peter Maráky aj z pohľadu jedného z bývalých riaditeľov múzea analyzuje jeho regionálnu entitu a sociokultúrne kontexty vzniku, ale i súčasný marketigový pohľad na perspektívy tejto expozície ako prvku kultúrneho dedičstva Kysúc.

Samostatný tematický celok tvoria príspevky venované jednotlivým múzeám v prírode

Príspevok *Marianny Janoštinovej* vzhľadom na rozpracovanie prierezu a všeobecnej genézy, i jednotlivých koncepcií múzeí v prírode, odporúčam na zaradenie v úvodných častiach zborníka. Na základe diachrónnej syntézy je pokusom aj o perspektívny pohľad v personálnych aj inštitucionálnych väzbách problematiky.

Jozef Fundák predstavuje Expozíciu Ľudovej architektúry a bývania Vihorlatského múzea v Humennom. Popisuje postupy a použité materiály pri budovaní múzejných objektov s vymedzením pozitív i rizík uchovania. Sleduje tiež stav doplnkového vybavenia areálu vo vzťahu k návštevníkom a zvyšovaniu ich komfortu, pričom vníma skanzen ako aktívny, živý priestor situovaním sociálnych

Príspevok *Moniky Pavelčíkovej* je podrobným exkurzom do histórie a okolností vzniku múzea v prírode pod Ľubovnianskym hradom v Starej Ľubovni s dôsledným koncepčným prehľadom. Uvádza konkrétne problémy a ich riešenia počas výstavby, až k súčasnému stavu s bohatým doplnkovým programom živých aktivít pre verejnosť.

František Gutek orientuje príspevok na históriu a súčasný stav objektov Múzea Ľudovej architektúry v Bardejovských Kúpeľoch. V kontexte jeho špecifického situovania v kúpeľoch by boli iste zaujímavé podrobnejšie sociokultúrne kontexty.

Oživením v konkretizovaní na odbornú špecifikáciu je štúdia *Stanislavy Gogovej*, zameraná na problematiku špecificky orientovaných archeologických múzeí v prírode, ktoré sa autorka pokúsila hypoteticky klasifikovať do niekoľkých kategórií. Tento prvok možno považovať vzhľadom na nejednotnosť muzeologickej terminológie za progresívne vedecké východisko, aj keď v kontexte využitia niektorých pojmov by sa žiadalo ich bližšie vysvetlenie (skanzen). Príspevok ponúka prehľad a charakteristiku archeologických múzeí u nás, nie vždy však začlenenie rezonuje s úvodnou klasifikáciou. Pozitívom štúdie je teoretický prístup autorky so zámerom posunu v riešení teoreticko-metodologických problémov prieniku muzeologickej a archeologickej vedy.

Zaujímavý pohľad aj v cezhraničných väzbách priniesol príspevok *Radka Bryola* (Metodické centrum pro muzea v přírodě, Národní muzeum v přírodě, Rožnov pod Radhoštěm), ktorého autor sa temer esejistickou formou zamýšľa nad problematikou stavebných postupov a technológií, či sumárne kultúrnej krajiny v kontexte súčasnosti, čo tvorí významnú súčasť múzeí

tohto typu v širšom európskom kontexte.

Problemátike financovania boli venované dva príspevky konferencie. *Radovan Sýkora* sa sústredil na konkrétny príklad financovania opráv expozičných objektov Múzea slovenskej dediny SNM EM v období poslednej dekády.

Lukáš Jonov ponúkol zaujímavý prehľad možností využitia finančných dotácií pre múzeá v prírode pohľadom na dotačné schémy Fondu na podporu umenia. Odporúčam v názve rozpísať celý názov fondu, nepoužiť skratku.

Vzhľadom na informatívny charakter a dĺžku príspevku odporúčam jeho umiestnenie do samostatnej rubriky (napríklad správ). Rovnako do tejto rubriky najmä svojim rozsahom a charakterom odporúčam zaradenie príspevku *Richarda Janoštiny*, ktorý predstavuje informáciu o práci s návštevníkmi prostredníctvom pravidelných výchovnovzdelávacích programov v Múzeu oravskej dediny v Zuberci.

Nesporne záslužným tematickým oživením obsahu konferencie je príspevok *Marianny Janoštinovej a Kataríny Očkovej*, venovaný Jirímu Langerovi a jeho podielu na budovaní Múzea slovenskej dediny v prírode SNM v Martine. Vzhľadom na charakter personálneho portréту, či medailónu rovnako navrhujem jeho samostatné začlenenie v zborníku konferenčných príspevkov.

V sumárnom zameraní príspevkov možno považovať za významné pozitívum, že autori sa venujú aj niektorým konkrétnym súčasným oblastiam problémov, napr. možnostiam financovania a využitia dotácií, špecifický odborový prístup (v tomto prípade archeologický), nesporným obohatením sú i zahraničné skúsenosti, ako aj pozornosť venovaná osobnosti a prínosu Juraja Langera v problematike múzeí v prírode.

Pozornosť by si zaslúžilo aj zastúpenie ďalších aktuálnych tém súčasnosti týchto múzeí, napríklad z pohľadu konzervátorov a reštaurátorov, perspektívy turizmu v procese udržateľného rozvoja, legislatíva a jej úskalia, problémy práce s návštevníkmi... Tieto témy by nesporne prispeli ku komplexnej syntéze problematiky a hľadaniu riešení.

Múzeá v prírode okrem hmotných i nehmotných originálnych dokladov a javov majú ako jediné možnosť sprostredkovať ich priamu väzbu s prírodou. Naplňajú tak aktuálny súčasný trend kontextuálnosti a zároveň osobného zážitku, čo len umocňuje súvislosti a väzby sprostredkovaných dokladov a uľahčuje ich pochopenie vo vzťahu k samotnej identite. Sú preto dôležité kontakty a stretnutia odborníkov pre spoločný posun vývoja a riešenia aktuálnych problémov, ako aj spoločné publikačné výstupy, za čo patrí organizátorom konferencie poďakovanie.

Zdena Krišková